

JOEN MUISTI – Juvan voimalaitos 100 vuotta seminaari 24.-25.9.2016

Paimionjoki-yhdistys ry yhteistyössä Turun yliopiston, Koskienergia Oy:n, Valonian, Liedon kunnan, Liedon museon, Kotiseutuyhdistys Tarvaiset ry:n ja Paimion Sähkämuseon kanssa.

Lauantain 24.9.2016 puheenvuorojen

ABSTRAKTIT

Juha Vuorela, Kotiseutuyhdistys Tarvaiset ry:n puheenjohtaja Kotiseutumaisemana Juva

Juha Vuorela kertoo lyhyesti Juvan historiasta ja siitä, miten kotiseutumaisema on hyvin henkilökohtainen kokemus.

Timo J. Virtanen, Turun yliopisto, kansatiede, timvir@utu.fi Voimalaitos paikalliskertomuksena, ihmisten kokemuksena

Juhlaseminaarin puheenvuoroni perustuu ensisijaisesti Tarvasjoen alueella, mutta muuallakin Liedossa viime vuosina suoritettujen kansatieteen kenttätöharjoittelujen tuottamiin ajatuksiin ja aineistoihin. Tärkeimpinä yhteistyökumppaneina ovat olleet Liedon Museo, Liedon kunta, Paimionjoki-yhdistys ry. sekä useat Tarvasjoen kotiseutuyhdistystä tavalla tai toisella edustaneet yksityishenkilöt sekä tietysti informantteina toimineet yksityishenkilöt. On painotettava, että satavuotiaan sankarimme lähestyminen on ollut huomattavasti helpompaa paikallisen kotiseutuyhdistyksen tekemän tutkimus- ja julkaisutyön jälkeen. (Esim. Mansikkaniemi 2012; Mansikkaniemi 1994; Mansikkaniemi 1989).

Katsaukseni ja käsittelytapani liittyvät tavallaan pariinkin viimeksi julkaisemaani artikkeliin (Virtanen 2016) ”KENTTÄMETODINEN KOKEILU – Muistihuone 2011 kulttuuripääkaupungin jokihankkeessa”. Eräs artikkelin keskeisistä teemoista oli osallistamisen vaade. Samalla tarkasteltiin erityyppisten toimijaryhmien ja aineistojen törmäyttämistä. Toisaalta näkökulmani liittyy myös yleisempään keskusteluun tilasta, paikasta, ympäristöstä (Virtanen 2015) ja erityisesti ns. muistin paikoista (Nora 1996). Paikallistasolla tätä ulottuvuutta edustaa Juvan voimalan miljö.

Juvan voimala-alueetta koskeva katsaukseni nostaa esiin mm. ”kenttätöiden ja tiedonhankkimisen toisintekemisen”, eri aikatasojen ja ikäryhmien osuuden kokemuksissa ja kertomuksissa sekä myös ajatuksen teollisen kulttuuriperinnön ja teollisen kulttuuritulevaisuuden suhteesta. Tapausesimerkkinä käytän erityisesti 2016 toukokuussa Tarvasjoelta keräämäämme kenttäaineistoa ja erityisesti piirroskokeilua jonka toteutimme paikallisessa koulussa. Kyseessä on väljästi mental mapping-menetelmään perustuva oppilaiden visuaalinen tallennus Juvan voimalaitosalueesta. Koulun rehtorin ja opettajien kanssa valmisteltu työpaja tuotti tekstein varustettuja piirroksia (N=42), joissa 5-9 luokkalaiset kommentoivat muistoja ja mielikuviaan voimala-alueesta.

Haastatteluin, kyselyin ja artikkelien avulla muodostettu nykykuva Juvan voimala-alueen kehityksestä on poikkeuksellisen rikas. Sähkötehdas on lenkki ja linkki Paimionjoen kannalta, myllyjen ja sahojen sukulainen, monien seikkailujen areena ja luonnollisesti teknologisen kehityksen näyttämö. Katsauksessani linjojen vetäminen, tukkilaisten rooli, jäiden nostaminen ja paikallisen työpaikan olemus saavat rinnalleen nykynuoren kommentoinnin reaaliajassa. Mansikkaniemenkin esittelemä jännitys ja seikkailu saavat muotonsa mopojen, autojen, mafian ja vesiruumiiden avulla. Kertomukset peilaavat voimalaa erityisesti padon ja vesimassojen avulla. Kiinnostavasti löytyy myös kritiikkiä ja tulevaisuusajattelua. Kyseessä on yhteisöön juurtunut maamerkki, jonka teollisen kulttuuriperinnöllistämisen rinnalla kulkee yleisemminkin huoli siitä miten arkea koskevat tarinat ja tiedot säilyvät sekä miten ne suhtautuvat perinteiseen historiakuvan luomiseen.

Anna Sivula, FT, yleisen historian dosentti. Kulttuuriperinnön professori, Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelman johtaja, Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen varajohtaja, Turun yliopisto (Porin yliopistokeskus)

Teollinen kulttuuriperintö paikallisena resurssina ja identiteettityön välineenä

Suomessa on jo pitkään eletty rakennemuutoksen aikaa. Teollinen yhteiskunta muuttuu jälkiteolliseksi yhteiskunnaksi. Teollisen yhteiskunnan rinnalle ja tilalle on syntymässä digitalisoitunut ja automatisoitunut yhteiskunta. Tehtaat koneet ja laitteet, tiedot, taidot ja teollisuustyön käytännöt, jotka aikanaan kuuluivat teollisen yhteiskunnan ytimeen, ovat menettäneet alkuperäisen tarkoituksensa. Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen kehitys- ja varajohtaja Olli Hietasen mukaan käynnissä olevaa transformaatiota voi verrata niihin muutoksiin, joita Euroopassa tapahtui keskiajan ja uuden ajan vaihteessa. Muutokset koetaan uhkina, mutta ne avaavat myös uusia mahdollisuuksia.

Rakennemuutoksessa vähenevän teollisuuden jäljiltä jää aineettomia ja aineellisia resursseja vaille käyttäjää. Väistyvän teollisen kulttuurin jäänteistä muodostuu teollista kulttuuriperintöä. Kulttuuriperintö on välttämätöntä jokaiselle yhteisölle ja yksilölle, joka pyrkii ymmärtämään historiaansa ja suuntautuu kohti tulevaisuuttaan. Jälkiteollinen yhteiskunta ja jälkiteolliset yhteisöt työstävät identiteettiään teollisen kulttuuriperintönsä avulla. Anna Sivula käsittelee esitelmässään sitä, miten tällainen identiteettiään työstävä yhteisö toimii, ja mihin suojeltuja ja säilytettyjä teollisen menneisyyden jäänteitä tarvitaan.

Janne Tolonen, iktyonomi, vesiasiantuntija, Valonia

Paimionjoen pinnanalainen luonto ja voimalaitosten ekologiset vaikutukset

Paimionjoen voimalaitospadot ja voimalaitosten harjoittama joen virtaaman säännöstely ovat muokanneet joen hydrologiaa, rakennetta ja eliöstön elinympäristöjä voimakkaasti. Padoilla on vaikutuksia erityisesti kalastoon ja pohjaeläimistöön, mutta vaikutukset ulottuvat myös rantavyöhykkeen luontotyyppeihin ja lajistoon. Padot estävät vesieliöstön liikkumisen, ovat muuttaneet virtaamia ja sedimenttien kulkeutumista ja aiheuttavat muutoksia vedenlaatuun. Patojen vaikutus ei rajoitu vain patojen lähiympäristöön vaan vaikutukset ulottuvat laajalle vesistöön.

Simo Laakkonen VTT, maisemantutkimuksen yliopistonlehtori, Turun yliopisto (Porin yliopistokeskus)

Luonnon maisema, ihmisen politiikka

Suomen vesistöjen pilaantumista ja suojelua on yleensä tarkasteltu luonnontieteen, tekniikan tai lainsäädännön näkökulmasta. Tämä esitys lähestyy vesistöjen tilan suuria muutoksia historiallisesta näkökulmasta painottaen kulttuuristen muutosten tärkeyttä. Esityksessä tarkastellaan vesien tilan muutosta kulttuurisen syrjäytymisen ja kulttuurisen kunnostamisen käsitteiden avulla. Niiden kautta voidaan vesistöjen kunnostamishankkeita katsoa pitkäkestoisena kulttuuriökologisenä kokonaisuutena.

Mikko Tegel, entinen käyttöpäällikkö Lounais-Suomen Sähkön, Länsivoiman ja Fortumin ajoilta

Juvan voimalaitos kuvina – johdanto voimalaitoksen vierailulle

Suomessa käytettiin 1900-luvun alussa päreitä ja lamppuöljyä pimeiden iltojen valaistukseen sekä halkoja höyrykoneiden polttoaineeksi maaseudulla ja tehtaissa. Kun öljyn ja työn hinnat vuosi vuodelta nousivat, kiinnostuttiin sähköstä mielenkiintoisena uutena keksintönä. Sillä saattoi valaista

kotia siististi ilman öljylampuista koituvaa palovaaraa, myös koneiden käyttö oli yksinkertaisempaa. Tuolloin sähkö piti tuottaa itse, kun suuria sähköntuottajia ja siirtojohtoja ei vielä ollut. Tämä johti 1910-luvulla voimalaitoksen rakentamiseen Tarvasjoen Juvan koskeen sähköä tuottavaksi tehtaaksi. Hankkeeseen ryhtyi Paimiolainen Lounais-Suomen Sähkö-Osakeyhtiö, joka aloitti säännöllisen sähköntuotannon Juvan voimalaitokselta sen lähialueelle vuonna 1916. Sähköverkko laajentui myöhemmin Tarvasjoen naapurikuntien alueelle muuttaen pysyvästi ihmisten arkipäiväisiä toimia.

Lisätietoja seminaarista

Elina Tuomarila
projektikoordinaattori
Paimionjoki-yhdistys ry
PL 31401 SOMERO
Puhelin 0400 211 857
elina.tuomarila@somero.fi
www.paimionjoki.fi
www.facebook.com/Paimionjoki-yhdistys



Turun yliopisto
University of Turku

